

Novobyzantské kondaky

Narodenia Pána a Bohojavlenia

3. a 4. hlas GR

Vianočný a bohojavlenský kondak sú jednými z mála piesní oktoichu, ktoré sa aj na ruténskom území spievali aspoň na určitých miestach po grécky¹ ako alternatíva popri melódii znamenného rospevu s cirkevnoslovanským textom. Nápevy sú zo 16. storočia a pozoruhodne pripomínajú melódie používané v dnešnej byzantskej tradícii. Táto skutočnosť potvrdzuje starobylosť nápevov oboch kondakov a tiež ich odvekú podobnosť² – kondaky 3. aj 4. hlasu sa v gréckej tradícii spievajú zrejme už oddávna na približne rovnakú melódiu.

A. Roždestvenský kondak, 3. hlas, text:

A1 Η Παρθένος σή-μερ-ον, 7 τόν υπερού-σι- -ον τίκτει, 8
A2 καί η γή τό Σπή-λαι-ον, 7 τώ απρο-σί-τω προσ-ά-γει. 8
B1 Άγ-γε-λοι με-τά Ποιμένων δο-ξο-λο-γού-σι. 8+5
B2 Μά-γοι δέ με-τά αστέρος ο-δοι-πορού-σι. 8+5
C1 δι' ημάς γάρ εγεννήθη, 8
C2 Παι-δί-ον νέ-ον, 5
ο πρό αι-ώνων 5 Θεός. 2

B. Bohojavlenský kondak, 4. hlas, text:

A1* Ε-πε-φά- -νης σήμερον 7 τή οικουμένη, 5
A2* καί τό φώς σου Κύρι- -ε, 7 ε-σημει-ώθη 5 εφ' ημάς, 3
D1 έν ε-πιγνώσει υμνούντάς σε. 9
D2 Ήλθεσ εφάνης τό Φώς τό απρό-σι- -τον. 12

© 2008-9 irmologion.nfo.sk

¹ Grécky text v J002 je plný chýb a naznačuje, že pisateľ gréčtine dobre nerozumel. Zrejme ide o záznam počutej a zapamätanej melódie, nie o prepis z písomného prameňa. Keďže naším primárnym objektom záujmu je melódia, text v našom prepise mierne opravujeme – na miestach, kde sú evidentne vynechané hlásky, ich dopĺňame, a „zatúlané“ písmená z latinky nahrádzame ich ekvivalentom z cyrilskej azbuky.

² Táto melodická zhoda môže byť spôsobená podobným začiatkom oboch kondakov – sedemslabičným kólom končiacim slovom *símeron*.

Pramene

Grécke po-chrysanthovské

- KP K. Pringos / Cankarakis (20. stor.)³ – zdroj: www.cmkon.org
AD A. Dionysis (20. stor.)⁴ – zdroj: www.analogion.net
LA L. Angelopoulos (20. stor.)⁵ – zdroj: cd *Christmas Hymns*
SA S.K.Arvanitis, *Byzanthiní Thía liturgía*⁶ – zdroj: www.analogion.net

Bulharské po-chrysanthovské

- Tod Todorov
Amv Amvrosij

Ruténske

- J002 (16./17. stor.) – *prepis presne podľa predlohy*
J951 (18. stor.) – *bukovinský „grécky“ rospev*

Bukovinské, rumunské, srbské

- Cun Cunțanu,
Urs Ursuleac,
Vorob Vorobkevič
Srb podľa www.sv-luka.org

³ Jednoduchý konštantinopolský nápev v presnom prepise bez ornamentácií.

⁴ Jednoduchý grécky nápev v presnom prepise bez ornamentácií.

⁵ Grécky nápev so „vzorovou“ ornamentáciou podľa školy S. Karasa.

⁶ Grécky nápev pre kondak 4. hlasu je z Nedele mýtnika a farizeja. Jeho text má zhodné rozloženie slabík a prízvukov, preto sme túto melódiu mohli aplikovať bez najmenej zmeny melódie na bohojavlenský text.

KP

Η Παρ-θέ- - - vos σή-με- ρον, τόν υ-περ-ού-σι- ον τίκ- - - - - τει,

LA

Η Παρ-θέ- vos σή- - - με-ρον, τόν υ-περ-ού-σι- ον τίκ- - - - - τει,

J002

ΠΑΡ ΦΕ ΗΘ ΣΗ ΜΗ ΡΘ ΤΟ Η ΠΕΡ Ψ ΣΗ Ω ΤΗΚ ΤΗ

J951

ДѢ - - ВА ДНЕСЬ ПРЕ-СВ-ЩЕ-СТВЕН-НА-ГО РАЖ- ДА- - ЕТЪ,

Cun

Fe-ci^oa-ră as- - - - tăzⁱ pe cel mai pe sus de fi- -in- ță naș- -te

Urs

Fe-ci^oa-ră as- - - - tăzⁱ pe cel mai pre sus de fi-in- ță naș- -te

Vorob

ДѢ - ВА ДНЕСЬ ПРЕ-СВ-ЩЕ-СТВЕН-НА-ГО РАЖ- ДА- - ЕТЪ,

Tod

ДѢ - ВА ДНЕСЬ ПРЕ-СВ-ЩЕ-СТВЕННАГО РАЖ- ДА- - ЕТЪ,

Amv1

ДѢ - ВА ДНЕСЬ ПРЕ-СВ-ЩЕ-СТВЕННАГО РАЖ- ДА- - ЕТЪ,

Amv2

ДѢ - ВА ДНЕСЬ ПРЕ-СВ-ЩЕ-СТВЕННАГО РАЖ- ДА- - ЕТЪ,

KP

 καί η γή τό Σπή-λαι-ον, τώ α-προ-σί-τω προσ-ά- - - - - γει.

LA

 καί η γή τό Σπή-λαι-ον, τώ α-προ-σί-τω προσ-ά- - - - - γει.

J002

 ΚΕ Η ΓΙ ΤΩ ΣΠΗ ΛΕ Ω ΤΟ Α ΠΡΟ ΣΗ ΤΟ ΠΡΟ Α ΓΙ

J951

 Ѡ ЗЕМ-ЛѦ ВЕР-ТѦПЪ НЕ-ПРН-СѦДП-НО-МЪ ПРН-НО- - - СИТЪ:

Cun

 și ră-mân-tul peș- -te- - ră ce-lui ne-a-pro-pi-at a -du- -ce

Urs

 și ră-mân-tul peș- -te- - ră ce-lui ne-a-pro-pi-at a -du- -ce

Vorob

 Ѡ ЗЕМ-ЛѦ ВЕР-ТѦПЪ НЕ-ПРН-СѦДП-НО-МЪ ПРН-НО- - - СИТЪ:

Tod

 Ѡ ЗЕМ-ЛѦ ВЕР-ТѦПЪ НЕ-ПРН-СѦДП-НО-МЪ ПРН-НО- - - СИТЪ:

Amv1

 Ѡ ЗЕМ-ЛѦ ВЕР-ТѦПЪ НЕ-ПРН-СѦДП-НО-МЪ ПРН-НО- - - СИТЪ:

Amv2

 Ѡ ЗЕМ-ЛѦ ВЕР-ТѦПЪ НЕ-ПРН-СѦДП-НО-МЪ ПРН-НО- - - СИТЪ:

KP

Άγ- - γε-λοι με-τά Ποι-μέ- - - - - νων δο-ξο-λο- γού- - - - - -σι.

LA

Άγ- - γε- -λοι με-τά Ποι-μέ- - - - - νων δο-ξο-λο- γού- - - - -σι.

J002

Ἄ Γ Ε Λ Η Μ Ε Τ Α Π Η Μ Ε Η Ο Δ Ο Χ Θ Λ Ο Γ Θ Σ Η

J951

ἄγ- - - γε-λη ε^zπάε-τυρ^b-μη ελα-βο-ελό-βατ^z,

Cun

în- -ge- -rii cu pă-sto-rii mă-resc

Urs

în- -ge- -rii cu pă-sto-rii prea mă- -resc

Vorob

ἄγ-γε-λη ε^zπάε-τυρ^b-μη ελα- βο-ελό-βατ^z,

Tod

ἄγ- γε-λη ε^zπάε- τυρ^b-μη ελα-βο- ελό- - -βατ^z,

Amv1

ἄγ-γε-λη ε^zπάε-τυρ^b-μη ελα-βο- ελό- -βατ^z,

Amv2

ἄγ-γε-λη ε^zπάε-τυρ^b-μη ελα-βο- ελό- -βατ^z,

KP

Μά -- γοι δέ με-τά ασ-τέ-----ρος ο-δοι-πο-ρού-----σι.

LA

Μά -- γοι δέ με-τά ασ-τέ-----ρος ο-δοι-πο-ρού-----σι.

J002

ΜΑ ΓΙ ΔΕ ΜΕ ΤΑ ΑΣ ΤΕ ρΟ Ψ ΔΗ ΠΟ ρΩ ΣΗ

J951

ΒΟΛ-ΕΒΗ ΖΕ ΙΟ ΣΒΕΪΖ-ΔΟ-ΙΟ ΠΔ-ΤΕ-ΨΕΕ-ΤΒΔ-ΙΟΥΤΖ:

Cun

ia -ră ma --- gii cu stea-ua că -lă --- to-resc

Urs

și ma --- gii cu stea-ua că --- lă-to-resc

Vorob

ΒΟΛ-ΕΒΗ ΖΕ ΙΟ ΣΒΕΪΖ-ΔΟ-ΙΟ ΠΔ-ΤΕ-ΨΕΕ-ΤΒΔ-ΙΟΥΤΖ:

Tod

ΒΟΛ-ΕΒΗ ΖΕ ΙΟ ΣΒΕΪΖ-ΔΟ-ΙΟ ΠΔ-ΤΕ-ΨΕΕ-ΤΒΔ-ΙΟΥΤΖ:

Amv1

ΒΟΛ-ΕΒΗ ΖΕ ΙΟ ΣΒΕΪΖ-ΔΟ-ΙΟ ΠΔ-ΤΕ-ΨΕΕ-ΤΒΔ-ΙΟΥΤΖ:

Amv2

ΒΟΛ-ΕΒΗ ΖΕ ΙΟ ΣΒΕΪΖ-ΔΟ-ΙΟ ΠΔ-ΤΕ-ΨΕΕ-ΤΒΔ-ΙΟΥΤΖ:

KP

δι' η-μάς γάρ ε-γεν- -νή- - -θη,

LA

δι' η- μάς γάρ ε-γεν- νή- - -θη,

J002

ΔΗ Η ΜΛ ΓΑΡ Ε ΓΕ ΗΗ ΦΗ

J951

ΗΛΕΞ ΕΘ ΡΑ-ΔΗ ΡΟ-ΔΗ- -ΕΩ

Cun

că pen-tru noi s'a năs-cut

Urs

că pen-tru noi s'a năs-cut

Vorob

ΗΛΕΞ ΕΘ ΡΑ-ΔΗ ΡΟ-ΔΗ- -ΕΩ

Tod

ΗΛΕΞ ΕΘ ΡΑ-ΔΗ ΡΟ-ΔΗ- ΕΩ

Amv1

ΗΛΕΞ ΕΘ ΡΑ-ΔΗ ΡΟ-ΔΗ- - -ΕΩ

Amv2

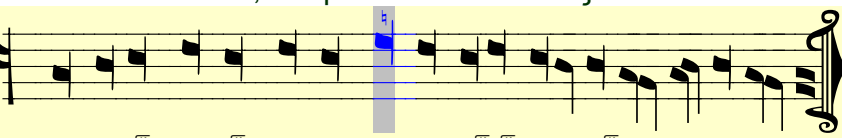
ΗΛΕΞ ΕΘ ΡΑ-ΔΗ ΡΟ-ΔΗ- -ΕΩ

KP

Παι-δί-ον νέ-ον, ο πρό αι- -ώ-νων Θε-ός.

LA

Παι-δί-ον νέ-ον, ο πρό αι- -ώ-νων Θε-ός.

J002

ΠΕ ΔΗ Ψ ΗΕ Ψ Ψ ΠΡΟ ΣΕ Ψ ΗΘ Ψ ΦΕ Ψ.

J951

ОТ-ро-чà млá-до, пре-вѣч-ный бгъ.

Cun

prunc tâ- -nâr, Dum-ne-zeu, cel mai na-in- - - te de veci.

Urs

cu-con tâ- -nâr, prea-vecⁱ-ni-cul Dum-ne-zeu.

Vorob

ОТ-ро-чà млá-до, пре-вѣч-ный бгъ.

Tod

ОТ-ро-чà млá-до, пре-вѣч-ный бгъ.

Amv1

ОТ-ро-чà млá-до, пре-вѣч-ный бгъ.

-ный бгъ.

Amv2

ОТ-ро-чà млá-до, пре-вѣч-ный бгъ.

-ный бгъ.

Dodatok:

AD
Η Παρ-θέ--νος σή-με-ρον, τόν υ-περ-ού-σι-ον τίκ-----τει,
AD
καί η γή τό Σπή-λαι-ον, τώ α-προ-σί-τω προσ-ά-----γει.
AD
Άγ--γε-λοι με-τά Ποι-μέ-----νων δο-ξο-λο-γού-----σι.
AD
Μά--γοι δέ με-τά ασ-τέ-----ρος ο-δοι-πο-ρού-----σι.
AD
δι' η-μάς γάρ ε-γεν-νή--θη,
AD
Παι-δί-ον νέ-ον, ο πρό αι-ώ-νων Θε-ός.

Bohojavenie – kondak 4. hlasu:

SA

Ε-πε- φά- νης σή- -με-ρον τή οι-κου-μέ- - - -νη,

TodGr

Ε-πε- φά- νης σή- -με-ρον τή οι-κου-μέ- - - -νη,

J002

Ω ΠΕ ΦΛ ΗΗ ΣΗ ΜΕ ΦΘ ΤΗ Η ΚΩ ΜΕ ΗΗ

Cun

A- -ră-ta- tu-te'ai as-tăzi lu- - - - -mii

Urs

A- -ră-ta- tu-te'ai as-tăzi lu- - - - -mii

Vorob

Ἰ̇Β̇Β̇Η̇Λ̇Σ̇Α̇ Ε̇-Σ̇Η̇ Δ̇Η̇Ε̇Σ̇ Β̇Σ̇Ε̇ Λ̇Ε̇Η̇ -Ν̇Β̇Η̇,

Tod

Ἰ̇Β̇Β̇Η̇Λ̇Σ̇Α̇ Ε̇-Σ̇Η̇ Δ̇Η̇Ε̇Σ̇ Β̇Σ̇Ε̇ Λ̇Ε̇Η̇ -Ν̇Β̇Η̇,

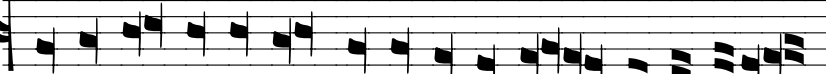
Amv

Ἰ̇Β̇Β̇Η̇Λ̇Σ̇Α̇ Ε̇-Σ̇Η̇ Δ̇Η̇Ε̇Σ̇ Β̇Σ̇Ε̇ Λ̇Ε̇Η̇ -Ν̇Β̇Η̇,

SA

 καί τό φῶς σου Κύ- -ρι- -ε, ε-ση-μει-ώ- - -θη εφ' η-μάς,

TodGr

 καί τό φῶς σου Κύ- -ρι- -ε, ε-ση-μει-ώ- - -θη εφ' η-μάς,

J002

 ΚΕ ΤΟ ΦΩΣ ΚΗ ΦΗ Ε Ε ΣΗ ΜΗ Ψ ΦΗ ΕΦ Η ΜΑ

Cun

 și lu- -mi- - na ta, Doam-ne, s'a în-sem- nat pes- te noi

Urs

 și lu- -mi- na ta, Doam-ne, s'a în-sem- nat pres- te noi

Vorob

 Ѡ СВѢТЪ ТВОѠ, ГДѠ, ЗНА-МЕ-НА-СА НА НАСЪ,

Tod

 Ѡ СВѢТЪ ТВОѠ, ГДѠ, ЗНА-МЕ-НА-СА НА НАСЪ,

Amv

 Ѡ СВѢТЪ ТВОѠ, ГДѠ, ЗНА-МЕ-НА-СА НА НАСЪ,

SA

έν ε- πι-γνώ-σει υμ-νούν-τάς σε.

TodGr

έν ε- πι-γνώ-σει υμ-νούν-τάς σε.

J002

ΕΙ Ε ΠΗ ΓΗΘ ΣΗ Η ΗΘ ΔΑ ΣΕ

Cun

ca-rii cu cu-no-știn-ță ta te lău- - - dăm

Urs

ca-rii cu cu-no-știn- - țta te lă- - u- dăm

Vorob

Б^zр^zа-з^zд-мѣ по- - - ю- цнх^z т^zа:

Tod

Б^zр^zа- з^zд-мѣ по-ю-цнх^z т^zа:

Amv

Б^zр^zа-з^zд-мѣ по-ю-цнх^z т^zа:

SA

Ἦλ-θες ε-φά-νης τό Φῶς τό α-πρό-σι- -τον.

TodGr

Ἦλ-θες ε-φά-νης τό Φῶς τό α-πρό-σι- - - -τον.

J002

Ἦ̣ φε̣ σε̣ φα̣ η̣η̣ το̣ φο̣ το̣ λ̣ προ̣ ση̣ το̣.

Cun

Ve-ni-t'ai și te'ai a-ră-tat, lu-mi- - - na cea ne-a-pro-pi-a- - - tă.

Urs

Ve- -ni-t'ai și te'ai a-ră-tat, lu- -mi-na cea nea-pro-pi-a- - - -tă.

Vorob

при-ше́лъ ѿ-снѣ, и́ ѿ-внѣ-сѣ ѿ-снѣ, свѣтъ́ не-при-стѣп-ный.

Tod

при-ше́лъ ѿ-снѣ, и́ ѿ-внѣ-сѣ ѿ-снѣ, свѣтъ́ не-при-стѣп-ный.

Amv

при-ше́лъ ѿ-снѣ, и́ ѿ-внѣ-сѣ ѿ-снѣ, свѣтъ́ не-при-стѣп-ный. -стѣп- - -ный.

Porovnanie melodických formúl

A. Roždestvenský kondak

Melodická štruktúra v J002:

A +R
A +R
Ba+Bb+R
Ba+Bb+R
Ca+Cb

Formula A:

The image displays a comparison of 'Formula A' across various musical sources. The main score consists of nine staves, with a yellow vertical highlight covering the first two staves. To the right of the main score are two variations: 'var.' and 'var. AD'. Below the main score are 'var. Urs' and another 'var.' with two sub-variants.

Labels on the left side of the main score: J002 transp., KP, Tod, Amv1, Amv2, J951 transp., Vorob, Cun, Srb.

Labels on the right side: var., var. AD, var. Urs, var.

Prvý a druhý riadok roždestvenského kondaku sa začínajú formulou A. Po transpozícii J002 o tón nižšie vidíme jeho takmer dokonalú zhodu s dnešnými gréckymi nápevmi. Nevidíme stopy po rozklade kadencie ako v bukovinskej tradícii, ani po zámene finály F na *b* ako v bulharskej (Amv2), srbskej a rumunskej tradícii.

Formula R:

The image displays ten musical staves, each representing a different source for 'Formula R'. The sources are: J002 transp., AD, KP, Cun, LA, J951 transp., Cun, Urs, Vorob, Tod, Amv, and Srb. A vertical yellow highlight covers the central portion of all staves, indicating a common melodic segment. The AD, KP, Cun staff is distinguished by red and yellow diamond-shaped notes. The LA staff features green diamond-shaped notes. The Srb staff has a yellow highlight on its final measure, which is also highlighted in a separate staff to the right. A small staff at the bottom center shows a fragment of the formula.

Ďalej nasleduje formula R, ktorá uzatvára aj 3.⁷ a 4. riadok. Vidíme opäť podstatnú zhodu J002 s gréckymi nápevmi AD, KP, ale aj s rumunskými v deklamačnom tóne *b* a v kadenčnom klesaní, ktoré je na rozdiel od ostatných (najmä od srbskej melódie) jednoduché, bez ornamentácie.

⁷ Výnimkou v 3. riadku je bukovinská a rumunská tradícia, v ktorých pre krátkosť textu miesto pôvodnej trojice Ba+Bb+R vystupuje iba Ba+Bb.

Formula Ba+Bb (3. a 4. riadok)

The image displays seven musical staves, each representing a different source for the formula Ba+Bb. The staves are labeled on the left as follows:

- J002 transp.
- Amv, Tod
- J951 transp.
- KP, AD
- LA
- Cun
- Tod

The notation includes various symbols such as double bars, slurs, and specific note heads (black, blue, green, diamond-shaped) to represent different melodic variants and their transpositions. The LA staff includes specific accidentals (sharps and flats) above the notes.

V 3. riadku sa melódia rumunských, srbských a bukovinských prameňov končí na tóne *c* (celý 3. riadok pokrýva Ba+Bb), kým v 4. riadku sa vracia k pôvodnej téme A+R, čo má paralelu aj v gréckom *AD*. Aj Amvrosijova melódia má tendenciu k istej redukcii vrcholiacej v J951, ktorý pokrýva 4. riadok jedinou, deklamačne dlhou formulou R, rovnakou ako na konci kondaku.

Nápev v J002 je zreteľný v zhode s najlepšimi gréckymi zdrojmi. V prípade Ba je však zhodá dokonalá s bulharskými prameňmi a J951.

Formula Ca

The image displays nine musical staves, each representing a different source of the Formula Ca. The notation is as follows:

- J002 transp.**: A single staff with black notes on a five-line staff.
- KP, AD**: A single staff with blue notes on a five-line staff.
- LA**: A single staff with green notes on a five-line staff.
- Tod**: A single staff with black notes on a five-line staff.
- Amv**: A single staff with black notes on a five-line staff.
- Cun**: A single staff with black notes on a five-line staff.
- Srb**: A single staff with black notes on a five-line staff.
- (Unlabeled staff): A single staff with black notes on a five-line staff.
- J951 transp.**: A single staff with black notes on a five-line staff.

Predzáverečná formula Ca sa končí tónom *c*. Výnimkou sú bukovinské pramene a jeden z Amvrosijových nápevov, ktoré majú finálu *G* alebo *F*. V J951 je evidentne $Ca=Ba+Bb$, kým v ostatných prameňoch platí iba približne $Ca=Bb$.

J002 je v zhode s gréckymi a bulharskými prameňmi.

Formula Cb

The image displays eight staves of musical notation for the formula Cb. The staves are labeled on the left as follows: J002 transp., AD, KP, LA, Tod, Amv, Cun, and Srb. The notation includes various rhythmic values and accidentals. The AD staff is highlighted in red, KP in blue, and LA in green. The Srb staff includes specific accidentals: a flat (b) above the first measure and a flat (b) below the second measure.

Bukovinské pramene majú v Cb opäť na rozdiel od ostatných variant témy A+R. Otázkou je, či ide o relikv hypotetickej archaickej iteratívnej melódie, čím by bukovinská melódia musela byť staršia⁸ než moderný nápev doložený už v 16. storočí v J002, alebo ide o dodatočné iteratívne zjednodušenie nápevu.

J002 sa iba v hrubých kontúrach podobá na grécke a bulharské pramene. Srbská a rumunská melódia sa líšia od ostatných výraznejšie.

Zhrnutie. Nápev kondaku v J002 je veľmi blízky dnešným gréckym melódiám. Keďže pochádza zo 16. storočia, je dokladom o stabilnej byzantskej tradícii (pri tejto melódii) v priebehu aspoň 5 storočí. Zároveň je dôležitým dôkazom o priamom byzantskom vplyve na ruténsku tradíciu.

⁸ Naším najstarším dokladom je J951 z 18. storočia.

A. Bohojavlenský kondak

Melodická štruktúra v J002:

A* + R*
A* + R* + S
D
S + Z

Formula A*

The image displays nine staves of musical notation, each representing a different source or version of the Formula A* melodic structure. The sources are labeled on the left: J002 transp., TodGr, Tod, SA, Amv, Urs, Vorob, and Cun. The notation is primarily black ink on a five-line staff. The 'TodGr' and 'SA' staves are distinguished by blue ink, with blue diamond-shaped markers placed above specific notes. The 'Urs' staff includes two flat symbols (b) positioned above the staff. The 'Cun' staff shows a sequence of notes with stems pointing downwards. The 'TodGr' and 'SA' staves also feature wavy lines (~) above the staff, indicating a specific melodic contour or ornamentation.

Formuly A a A* sú v gréckych kondakoch zhodné, ale ale ruténsky zápis zo 16. storočia naznačuje možnosť určitej melodickej odlišnosti. V prvom riadku sa v *Cun* a *Vorob* dokonca A* redukuje na deklamáciu.

Napriek všetkému je kadencia v J002 – v oboch variantoch! – zhodná s modernými byzantskými prameňmi.

Formula R*

J002 transp.

Urs, Vorob

SA, Amv, Tod

Cun

Formula R* je v prvom riadku v gréckych a bulharských prameňoch zhodná s R. V J002 má však kadencia odlišný rozklad a jej melódia je pozoruhodne totožná s kadenciou rumunských a bukovinských nápevov.

V druhom riadku je divergencia zásadnejšia – kým ruténsky variant sa drží (možno?) pôvodnej štruktúry textu a ku R* pridáva krátky popevok S, moderný grécky variant spája R*+S do nového popevku. To azda súvisí s tým, že mnohé kondaky spievané na tento podoben tohto majú predel medzi R* a S uprostred slova.

Pôvodná štruktúra (potvrdená melódiou v J002):

...
καί τό φῶς σου Κύρι- -ε, ε-σημει-ώθη 12
εφ' ημάς, ἐν επιγνώσει υμνου⁹ντάς σε. 12
Ἦλθες εφάνης τό Φῶς τό ἀπρό-σι- -τον. 12

„Nová“ štruktúra⁹:

...
καί τό φῶς σου Κύρι- -ε,
ε-σημει-ώ-θη εφ' ημάς, 15
ἐν ε-πιγνώσει υμνου⁹ντάς σε. 9
Ἦλθες εφάνης τό Φῶς τό ἀπρό-σι- -τον. 12

Výsledkom je teda nová formula RS*, ktorá je však u Amvrosija nahradená bežnou R, teda akoby sa S úplne vynechalo. Táto zmena má oporu už v gréckej melódii, ktorú uvádza Todorov.

⁹ Doložená už v ruských kondakároch.

Formula R*+S v 2. riadku

2. riadok

J002 transp.

Tod

SA

TodGr

Amv

J002 transp.

Cun

Urs

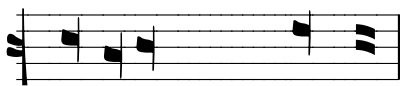
Vorob

Ako vidíme, finálou *c* sa J002 zhoduje s Todorovom. SA ako jediný má kadenciu o tón nižšie, čo je nepochybne odklon od tradície. Väčšina prameňov však má antikadenciu s finálou *G* a zvlášť *Cun* je až na kvartový rozdiel a ornamentáciu s J002 takmer zhodný.

Formula S v 4. riadku

4. riadok

J002 transp.

TodGr

Amv

SA

Cun

Urs

Tod

Formula S 4. riadku je v *Tod*, *Urs* zhodná s RS* z druhého riadku, v *Cun* vidíme už spomínanú spornú finálu *b*. J002 je blízky bulharským variantom.

Formula D

The image displays musical notation for 'Formula D' across eight different styles. The first three styles (J002 transp., Amv, and Tod) are shown in a single system with three staves. The first two staves (J002 transp. and Amv) have yellow vertical bars highlighting specific notes, and the third staff (Tod) has a cyan vertical bar. The next two styles (SA and TodGr) are shown in a single system with two staves, featuring blue diamond-shaped notes. The final three styles (Cun, Urs, and Vorob) are shown in a single system with three staves, each containing a sequence of notes.

J002 transp.

Amv

Tod

SA

TodGr

Cun

Urs

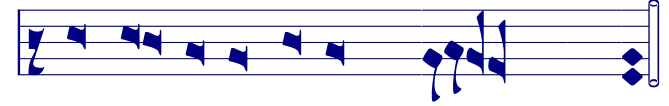
Vorob

Formula D v J002 je veľmi blízka bulharským variantom. Grécke nápevy sa líšia nástupom z dolných tónov. Rumunské a bukovinské melódie majú miesto D opäť dvojicu A*+R*, ktorá je v *Cun*, *Urs* rovnako redukovaná ako v prvom riadku, takže v týchto melódiách sa dá hovoriť o tendencii k iteratívni.

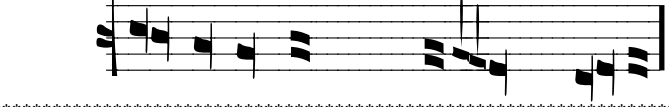
Formula Z

J002 transp.

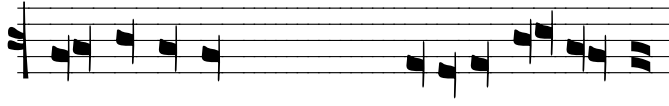
SA

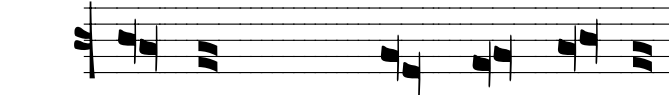
TodGr

Tod

Amv

Cun

Urs

Vorob

Koncová formula Z je v gréckych a bulharských prameňoch takmer zhodná, rozdiely konštatujeme iba v predĺženom závere. J002 sa zhoduje s nimi iba finálou *F*. Rumunské a bukovinské melódie sa však končia opäť tónom *G*, rovnako ako pri kondaku 3. hlasu. Opäť nie je jasné, či ide o novší jav daný príklonom k iteratívnosti, alebo o pôvodnú finálu 3. hlasu.

Stupnica a kľúč

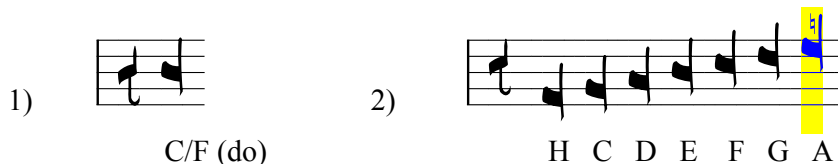
a) Grécky kondak 3. a 4. hlasu sa dnes spieva v mätko-diatonickej stupnici so základom C. Jeho melódiu sme prepísali podľa ruténskych štandardov takto:

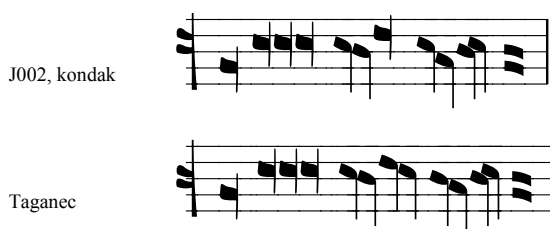
b) V srbských, rumunských a bukovinských prameňoch vidíme pri klesaní melódie znižovanie pohyblivého tónu E. To je charakteristické pre mätkodiatonickú stupnicu a v neumovom zápise (ani v našom prepise) sa to spravidla nevyznačuje.

c) V J002 je melódia zapísaná o jednu pozíciu vyššie, ale je pravdepodobné, že aj kľúč sa nachádza vyššie (2). To by bol pomerne vzácny zápis, s akým sa nestretávame. V jeho prospech však hovorí, že pri tejto pozícii kľúča je melódia v úplnom súlade s dnešnými gréckymi paralelami, čo potvrdzuje aj prítomnosť **odrážok** zvyrazňujúca neštandardný zápis melódie.

Dôvod pre neštandardný kľúč v J002 je jednoduchý – autor si uvedomoval miesto melódie kondaku v systéme 3. hlasu a chcel melódiu zapísať na takej pozícii, aká je 3. hlasu prirodzená. Formula R je totiž zreteľnou paralelou znamenného *taganca* alebo iných popevkov s finálou *a*:

Situáciu komplikuje J951, kde je melódia takisto o jednu pozíciu vyššie, a to s bežným kľúčom! Problém spočíva v tom, že bukovinská tradícia z 18. storočia je už dosť známa a to vylučuje odlišne ladenú melódiu kondaku.

V J951 je viacero takýchto prípadov a takmer vždy ide o to, že namiesto očakávaného kľúča (2) nachádzame (1). Inými slovami, stupnica by bola v súlade so známou tradíciou, ak by sme predpokladali na strednej línii zvýšený, resp. neznižovaný tón. Je možné, že naše poznatky o používaní a význame rôznych kľúčov v kyjevskej notácii majú zatiaľ vážne medzery.

Grécke kondaky podľa J002 – – upravené znenie

Nakoniec uvádzame upravené grécke kondaky podľa J002, ktoré možno použiť pri liturgickom slávení. Predovšetkým sme použili správny text bez chýb a melódiu zapisujeme obvyklejším spôsobom s kľúčom na strednej línii.

A. Roždestvenský kondak

Η Παρ-θέ-νος σή-με-ρον, τόν υ-περ-ού-σι-ον τίκ- - - -τει,

καί η γή τό Σπή-λαι-ον, τώ α-προ-σί-τω προσ-ά- - - - γει.

Άγ-γε-λοι με-τά Ποι-μέ- - - νων δο-ξο-λο-γού- - -σι,

Μά-γοι δέ με-τά ασ- -τέ- - - ρος ο-δοι-πο-ρού- - -σι.

δι' η-μάς γάρ ε-γεν-νή-θη,

Παι-δί-ον νέ-ον, ο πρό αι- -ώ- - νων Θε- - -ός.

Ε-πε-φά-νης σή-με-ρον τή οι-κου-μέ- - - -νη,

καί τό φώς σου Κύ- -ρι- -ε, ε-ση-μει-ώ- - - -θη

εφ' η-μάς, έν ε-πι-γνώ-σει υμ-νού-ν-τάς σε.

Ήλ-θες ε-φά-νης τό Φώς τό α-πρό- - - -σι- - - τον.